

Carsten Niebuhr Biblioteket

En bogserie om islamisk kultur

21:2010

**Busbecqs Tyrkiske
breve i Francis
Bacons Essays
og Advertisement
Touching an Holy
War**

Af Claus A. Andersen

**Busbecq og Lorck.
To enestående
kilder til det tyrkiske
samfund i 1550'erne**

Af Mikael Bøgh
Rasmussen

**Melchior Lorcks
religiøse digtning**
Af Martin Schwarz
Lausten

**Paven og Tyrken.
Konspiration
og apokalypse
i Christian 4.s
kroningsoptog**
Af Bent Holm

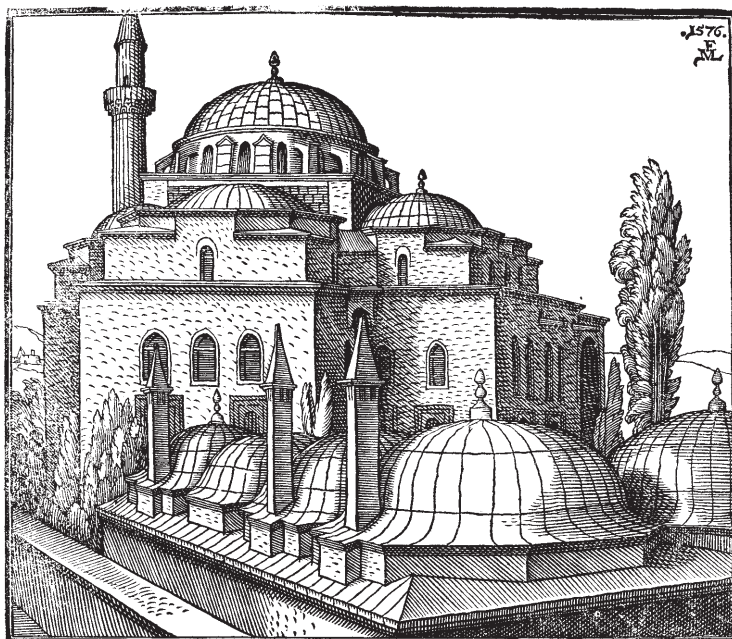
**Tyrkiske breve er
enogtyvende udgivelse
i Carsten Niebuhr
Biblioteket**
**Brug bestillingskortet
bag i bladet**

www.cnbib.dk

OGIER GHISLAIN DE BUSBECQ

TYRKISKE BREVE

Med træsnit af Melchior Lorck

Forlaget Vandkunsten

Carsten Niebuhr Biblioteket

Carsten Niebuhr Biblioteket

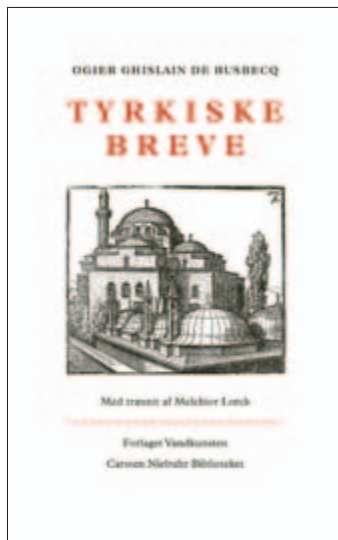
Carsten Niebuhr Biblioteket er en bogserie om islam og islamisk kultur og historie. Nogle af bindene i serien oversættes til dansk, andre bliver skrevet direkte. De henvender sig alle til den ikke-specialiserede læser og tilrettelægges efter de bedste traditioner for dansk bogarbejde, omsat til det 21. århundrede.

Carsten Niebuhr Biblioteket udgives i fællesskab af C.L. Davids Fond og Samling og Carsten Niebuhr Afdelingen på Københavns Universitet. Titlerne i serien udvælges af en redaktion bestående af redaktør Pernille Bramming, arkitekt og professor Hans Munk Hansen og professor, dr.phil. Jakob Skovgaard-Petersen.

Seneste udgivelse i serien er *RUMI før og nu, øst og vest. Jalal al-Din Rumis liv, lære og digtning* af Franklin D. Lewis. De næste er *Den sande tro. Kristne og muslimer mellem konfrontation og sameksistens* af Hugh Goddard og *Hadith. En introduktion* af John Burton.

Med hver udgivelse i serien følger et præsentionsblad. Bøger og blade kan bestilles på kuponen bag i bladet.

Carsten Niebuhr Biblioteket udsendes på Forlaget Vandkunsten.

Ogier Ghislain de Busbecq:

Tyrkiske breve

Med træsnit af Melchior Lorck. Oversat fra latin af Claus Asbjørn Andersen og med indledning af Claus-Peter Haase og Mikael Bøgh Rasmussen. Tilrettelagt af Sabine Golde.

19,8 × 32 cm, 280 sider, indbundet, med gengivelse af 74 træsnit.

Pris 349 kr. (abonnementspris 300 kr.) ISBN 978-87-7695-125-2.

Ogier Ghislain de Busbecq: Tyrkiske breve.

Med træsnit af Melchior Lorck

Ogier Ghislain de Busbecq var flamsk forfatter og diplomat. Fra 1555 til 1562 tjente han som den tysk-romerske kejsers ambassadør i Konstantinopel, mens de tyrkiske hære pressede sig højt op i Ungarn, og flåden dominerede Middelhavet. Hans Tyrkiske breve fortæller næsten journalistisk moderne om dagliglivet ved sultan Süleyman den Prægtiges hof. De er fulde af anekdoter og fantastiske detaljer om alt fra brodermord og hofintriger til hesteavl og badeferier ved Marmarahavet og giver et nærbillede af Osmannerrigets kunstneriske og politiske storhedstid.

Busbecqs Tyrkiske breve ledsages af 74 træsnit af den danske kunstner Melchior Lorck. Han var tilknyttet Busbecqs ambassade og tegnede under sit ophold i Konstantinopel i hundredvis af skitser til portrætter og skildringer af folkeliv, arkitektur og militær, som han senere omsatte i træsnit. Lorcks billeder er et af det sekstende århundredes grafiske højdepunkter og samtidig en enestående kilde til datidens tyrkiske samfund.

Tyrkiske breve blev en international succes, da den udkom i 1580'erne og blev senere i forkortet form oversat til hovedsprogene. Bogen foreligger nu for første gang på dansk, oversat direkte fra den komplette latinske førsteudgave og med en indledning om Busbecq, Lorck, kejseren, sultanen og storbyen Istanbul.

Melchior Lorcks portræt af Ogier Ghislain de Busbecq (1521-1592). Busbecq var ud over Tyrkiske breve kendt for gennem sit ophold i Konstantinopel at have beriget Europa med planter som hestekastanje, tulipaner, hyacinter og syrener og med manuskripter som det berømte Wiener Dioscurides.

BUSBECQS *TYRKISKE BREVE*
I FRANCIS BACONS
ESSAYS OG *ADVERTISEMENTS* TOUCHING
AN HOLY WAR

Af Claus A. Andersen

Busbecqs *Tyrkiske breve* er en af de helt store latinske klassikere i den tidlige moderne tid. Antallet af oplag er et første indicium herpå. Det første brev udkom første gang i 1581, og allerede i 1582 fulgte en revideret udgave, som også bragte det andet brev. I 1589 fulgte endelig den første samlede udgave af de fire breve. *Tyrkiske breve* blev hurtigt til en sand bestseller. Alene i 1590'erne blev værket trykt mindst syv gange. I perioden fra og med førsteudgaven af det første brev til og med 1761 er vi oppe på 25 oplag af mere eller mindre fuldstændige udgaver af den latinske tekst, som i flere af udgaverne blev trykt sammen med andre værker af Busbecq. Dertil kom en lang række oversættelser. I 1594 udkom således en tjekkisk oversættelse af de to første breve, i 1596 en tysk oversættelse af alle fire breve, i 1610 en spansk oversættelse af de to første breve, i 1646 en fransk oversættelse af alle fire breve, som i 1652 også udkom i en hollandsk oversættelse. Den første engelske oversættelse af de fire breve udkom i 1694. Flere af disse oversættelser udkom flere gange. Først i meget senere tid, i det 20. århundrede, er værket også udkommet på tyrkisk, og i dag foreligger der desuden flere nyere oversættelser på en række europæiske sprog.¹

Med en historikers ånd og værdighed

Udbredelsen af Busbecqs *Tyrkiske breve* kan således ikke beskrives som andet end ret så overvældende. Hvad var det, der gjorde dette værk så exceptionelt populært? Uden tvivl skal værkets succes ses i sammenhæng med dets utro-

CLAUS ASBJØRN ANDERSEN (f. 1976) er filosof, ph.d.-kandidat på universitetet i Bonn, hvor han arbejder med en afhandling om skolastisk metafysik i 1600-tallet. Han har tidligere oversat bøger af Immanuel Kant og Johannes Duns Scotus til dansk.

lige mangesidighed, som meget godt opsummeres af den store engelske historiker Edward Gibbon i hans bemærkning om Busbecq. Gibbon, der også flere gange i sit berømte værk *The History of the Decline and Fall of the Roman Empire* henviser til Busbecq, fremhæver således Busbecqs mange faktuelle oplysninger om tyrkiske forhold, hans generelle nysgerrighed over for nyt fra fjerne lande, hans interesse for antikke skrifter og monumenter og endelig de mere underholdende sider af værket. »Med en historikers ånd og værdighed beretter han om Mustafas og Beyazits tragiske skæbner,« skriver Gibbon. Vi ville i dag nok sige »med en romanforfatters ånd og opfindsomhed ...«, for netop om disse ulykkelige sultansønner beretter Busbecq med en udpræget sans for det dramatiske og underholdende. Gibbon fremhæver også – og det er værd at bemærke her – Busbecqs stilistiske kvaliteter: hans elokvente latin, hans levende stil og hans dømmekraft. Også disse træk og Busbecqs mange henvisninger til den klassiske litteratur (»bøgerne, mine gamle venner, som endnu aldrig har svigtet mig«) har uden tvivl gjort værket så attraktivt for det lærde publikum i det sene 1500-tal og i de følgende århundreder. Busbecq er næppe kun blevet læst som beretter om fremmede forhold, men netop også som deltager i og formidler af den latinske tradition.

Tyrkerne, et stygt folk, som dog holder meget af dyr

Busbecqs *Tyrkiske breve* må have gjort et stort indtryk på hans yngre samtide, den engelske filosof og statsmand Francis Bacon (1561-1626). I mindst to af Bacons sene værker findes en tydelig påvirkning fra Busbecq. Mest iøjnefaldende er påvirkningen i Bacons *Essays*, der sjovt nok har det tilfælles med Busbecqs *Tyrkiske breve*, at de udkom i tre udgaver, før værket fik sin endegyldige form. I den første udgave, som udkom i 1597 og indeholdt 10 essays, findes intet spor af Busbecq. Det samme gælder den første reviderede og stærkt udvidede udgave fra 1612. Men det forholder sig anderledes med den endegyldige udgave, som er den, der læses i dag. Den udkom i 1625 og er noget af det sidste, vi har fra Bacons hånd. I denne udgave er essayene forøget til 58, men derudover er de fleste af de gamle essays blevet kraftigt revideret.

I et af disse essays, der bærer titlen »Of Goodness, and Goodness of Nature« (*Essays XIII*)², der oprindeligt fandtes i 1612-udgaven, har Bacon i den senere udgave indsat en passage med en direkte reference til en

Francis Bacon, Viscount St. Alban. Malet af John Vanderbank ca. 1731 efter et portræt af en ukendt kunstner (ca. 1618). National Portrait Gallery, London.

historie, som Busbecq fortæller i det tredje brev. En af Busbecqs bekendte i Konstantinopel, en guldsmed fra Venedig, fik den idé at fastgøre en levende fugl til sin dør. Med en pind blev dens næb holdt åbent, så de forbipasserende kunne se ned i dens påfaldende store svælg. Men da tyrkerne så, at fuglen var i live, blev de rasende på manden og slæbte ham med til en dommer, som idømte ham stokkeslag; en straf han kun undgik, fordi den venetianske ambassadør i sidste øjeblik greb ind. Bacon bruger historien til at illustrere, ikke

Itinera i førsteudgave med Busbecqs egen korrektur. Plantin-museet i Antwerpen.

manglende godhed hos venetianske guldsmede, men at godhed er til stede hos alle mennesker i en sådan grad, at hvis den ikke vendes mod andre mennesker, så vendes den mod andre levende væsener. Således også hos tyrkerne, »et stygt folk, som dog holder så meget af dyr, at de giver almisser til hunde og fugle«. Den sidste oplysning har Bacon med sikkerhed også fra Busbecq, som generelt viser stor interesse for tyrkernes affektive forhold til dyr.

At Bacon i den nævnte passage låner fra Busbecq er åbenlyst, fordi Busbecq dér nævnes ved navn. Men ser man efter, findes der også mange skjulte lån fra Busbecq. I essayet »Of Empire« (*Essays* XIX), hvor Bacon kommer ind på det fænomen, at flere monarkers regeringsmagt har været truet af deres hustruers rænkespil, nævner han f.eks., at Roxolana, Süleyman den Prægtiges hustru, fik Süleyman til at gøre det af med Mustafa, Süleymans førstefødte, for at en af hendes egne sønner kunne blive sultan.³ Denne begivenhed, som var med til at destabilisere Osmannerriget, fandt sted kort før Busbecqs ankomst til Konstantinopel i 1555, og Busbecq beretter udførligt om den i det første af de *Tyrkiske breve*. Et lignende eksempel findes i essayet »Of Deformity« (*Essays* XLIV), hvor Bacon som illustration

af, at krøblinger for at overvinde deres vanheld ofte udvikler sig til at være gode mennesker, henviser til en anden af Süleymans ulykkelige sønner, den pukkelryggede Gihangir. Også her er kilden uden tvivl Busbecq, der i det første brev beskriver Gihangirs skæbne. Ydermere finder vi, at Bacon i en tilføjelse fra 1625 til essayet »Of Nobility« (*Essays* XIV) bemærker, at en stat, hvor der ingen adel er til at begrænse monarkens magt, må udarte til tyranni, som det netop er tilfældet hos tyrkerne. Og en ting, som Busbecq, der selv var uægteskabelig søn af en flamsk adelsmand, lagde særligt mærke til i Tyrkiet, var netop fraværet af adel. Alle mænd blev målt efter deres fortjenester og ikke efter byrd. Det er derfor meget sandsynligt, at Bacon her tager udgangspunkt i Busbecqs tekst.

Tanker om krig og fred

I de nævnte eksempler (der kan let findes flere) benytter Bacon stof fra Busbecqs *Tyrkiske breve* til illustration af til tider finurlige moralske pointer. Også i sine tanker om krig og fred er Bacon påvirket af Busbecq. *Advertisement Touching an Holy War* er et ufuldendt skrift, der også daterer sig fra Bacons senere år (1622). I dette skrift, der er skrevet i dialogform, diskuterer Bacon berettigelsen af en religiøs motiveret krig mod Det Osmanniske Rige. Den ene dialogpartner er en militærperson ved navn Martius, som går ind for projektet. Han fremhæver, at de kristne herskere i de sidste halvtreds år kun har bekriget hinanden og beriget sig med guld fra fjerne verdensdele. Det er på tide, at man forener sig imod fjenden i øst.⁴ En anden deltager i dialogen er en statsmand ved navn Eupolis, men fragmentet bryder desværre af, førend han får lejlighed til at formulere sit syn på sagen. Han formodes at skulle have repræsenteret Bacons egen, uden tvivl noget mere nuancerede mening. Martius' tale minder meget om en passage i Busbecqs første brev, hvor Busbecq undrer sig over, at det kristne Europa handlingsløst har set Grækenland blive løbet over ende af tyrkerne, som han frygter også vil trænge meget længere frem i Europa, end de på det tidspunkt var, hvis ikke de vesteuropæiske herskere tager sig sammen. Passagen er ingen opfordring til religiøs motiveret krig, men en opsang til tidens mægtige om at tage forsvaret af Europa alvorligt. Busbecq selv har tydeligvis set sin mission i Konstantinopel som en fredsmision, hvilket måske kommer klarest til udtryk i den følgende passage fra det tredje brev:

Men hvis jeg blev, blev håbet om fred også. Så længe budbringere var på vej frem og tilbage, trak det ud, og i den tid kunne der opnås meget, som kunne gavne vores sag. Desuden bør alt forsøges, før man blindt styrter sig ud i krigens blinde rasen.

Bacon, der i essayet »Of the True Greatness of Kingdoms and Estates« (*Essays* XXIX) beskriver krigsførelse som en slags sund gymnastik for staten, var næppe enig med Busbecq på dette punkt. Men da vi fra eksemplerne fra Bacons *Essays* ved, at Bacon i sine sidste leveår var optaget af Busbecq, som åbenbart var så vigtig, at han skulle nævnes i den sidste udgave af essayene, må vi gå ud fra, at Bacon har kendt Busbecqs tanker om krig og fred særdeles godt, og at disse også danner i det mindste en væsentlig del af baggrunden for den ufuldendte dialog. Vi kan endda formode, at Busbecq for den sene Bacon har været hovedkilden til tyrkiske forhold. De *Tyrkiske breve* er et forråds-kammer af eksempelmateriale, som Bacon flittigt benytter sig af i sine *Essays*. Bacons beskæftigelse med Busbecqs værk er dermed et vigtigt eksempel på, hvordan de *Tyrkiske breve* blev modtaget i generationen af lærde, der kom efter Busbecq.

Noter

- ¹ Der findes en fortegnelse over alle kendte udgaver af Busbecqs værker i Zweder von Martels: *Augerius Gisleinius Busbecquius. Leven en werk van de keizerlike gezant aan het hof van Süleyman de Grote*, disputats, Groningen 1989, s. 515-522.
- ² Henvisningerne er til 1625-udgaven af Bacons *Essays*, der findes i *The Works of Francis Bacon*, red. James Spedding, Robert L. Ellis & Douglas D. Heath, Cambridge, Mass., 1857, bind XII. Bindet bringer alle tre versioner af Bacons *Essays*. I Busbecq-forskningen er Bacons mest åbenlyse lån fra Busbecq blevet bemærket,

- men så vidt jeg ved aldrig nærmere belyst; jf. f.eks. von Martels: *Augerius Gisleinius Busbecquius*, op. cit., s. 34. For en behandling af Bacons vane med at revidere sine tidligere skrifter, se Brian Vickers' standardværk *Francis Bacon and Renaissance Prose*, Cambridge University Press 1968.
- ³ Bacons essay er oprindeligt fra 1612, men den nævnte passage er først kommet med i udgaven fra 1625.
 - ⁴ *The Works of Francis Bacon*, op. cit., bind XIII, s. 193-194; også beskrivelsen af tyrkiske forhold på s. 198-199 synes at trække på stof fra de *Tyrkiske breve*.

BUSBECQ OG LORCK
TO ENESTÅENDE KILDER
TIL DET TYRKISKE SAMFUND
I 1550'ERNE

Af Mikael Bøgh Rasmussen

Busbecqs fire rejsebreve er en af de mest udførlige og samtidig bedst formidlede kilder om det tyrkiske samfund på det tidspunkt, da Osmannerriget oplevede sin blomstringstid. Der findes talrige skildringer af Det Osmanniske Rige fra 1500-tallet, men Busbecqs iagttagelsesevne, den intensitet og nuancerigdom i beskrivelsen af stort og småt, han fremviser, er af en ganske særlig kvalitet, og krydret med en sympatisk, nedtonet humor og båret af en retorisk træning gør den formidlingen af stoffet levende og ligefrem på samme tid.

Som en parallel til denne rige sproglige kilde finder man en visuel kilde af ligeså enestående og kvalitativt overbevisende karakter i den danske kunstner Melchior Lorcks billeder af rigets befolkning, sæder og skikke. Billederne synes ligesom Busbecqs ord bestræbt på mere at vise og berette end at tolke. De propaganderer ikke, fordømmer eller forherliger ikke. Lorck kan ligesom Busbecq tydeligvis begejstres eller frastødes, men ikke på forhånd. Derved bliver begges formidling af Tyrkiet både troværdig og stærk, og derfor passer de så godt sammen.

Der er dog også en anden grund til, at skribent og kunstner deles om siderne i *Tyrkiske breve*: De var der sammen. Busbecq, der blev sendt til Konstantinopel som ambassadør af den østrigske ærkehertug og snart tysk-romerske kejser Ferdinand 1. af Habsburg, fik i cirka tre et halvt år selskab af Lorck som kontubernal i det herberg, der var stillet til rådighed for de

MIKAEL BØGH RASMUSSEN (f. 1970) er kunsthistoriker, ph.d. Han har arbejdet på Den Kongelige Kobberstiksamling på Statens Museum for Kunst og på Det Nationalhistoriske Museum på Frederiksborg Slot og er for tiden ansat på Danmarks Kunstbibliotek. Han har blandt andet skrevet *German Drawings before 1540* (København 2000) og er medforfatter på Erik Fischer: *Melchior Lorck* (København 2009-2010).

habsburgske udsendinge ved sultanens hof. De så og oplevede langt hen ad vejen det samme, og selvom Lorck ikke ser ud til at have tegnet noget nævneværdigt for Busbecq, og de måske slet ikke fik etableret noget samarbejde i egentlig forstand, ligger det meget nært at se de skrevne og de visuelle nedfældninger af den tyrkiske verden som to sider af samme mønt, der tilsammen giver et fascinerende og fascineret billede.

Konstantinopel-prospektet

Melchior Lorck er den første kunstner i den danske konges lande, man kender et større sammenhængende livsværk af. Han blev født i Flensborg i 1526 eller 27 og rager op som en ener i Nordeuropas kunst i anden halvdel af det 16. århundrede. Hvor Busbecqs fire rejsebreve hører til de mest underholdende og rigest facetterede af deres slags fra renæssancen, er et af de mest betagende af alle tiders bybilleder således uden tvivl Melchior Lorcks prospekt over Konstantinopel. Den 12 meter lange, farvelagte tegning viser den kulturelle og økonomiske metropol i blomstring for 450 år siden. Konstantinopel, eller Istanbul, havde, da prospektet blev lavet, i 100 år været centrum for det store, stadigt ekspanderende Osmanniske Rige. Det var nu som før et skæringspunkt mellem kulturerne, mellem øst og vest, mellem Europa og Asien, mellem kristendom og islam.

Prospektet emmer af liv og historie. Byens *skyline* af minareter og kupler fra moskeer og kirker, indimellem afbrudt af levn fra antikken, er sekundet af en vrimmel af skibe og både i havnen, der næsten gør livet i byen hørbart. Man fornemmer blæsten, bruset og de fjerne råb, kommandoer og forhandlinger på flere sprog imellem hinanden.

Hævet over alt dette står en ung mand med ryggen til os, kunstneren selv, i en position som vor egen, men med armene bredt ud i en på samme tid favnende og fremvisende stilling. Han er udpræget elegant klædt, har vendt hovedet halvt om imod os, så vi fornemmer hans lyse lokker under huen og kan se hans fine profil. Hans spinkelhed og fornemhed understreges af en kæmpe med turban, der assisterer ham ved at holde et bæger med blæk. Med sine ekstremt lange fingre har den unge mand netop dypet pennen i bægeret og skal til at sætte den til papiret, en lang rulle, der ligger på brystværnet mellem ham og den prægtige by. Vi ser det, han ser, men også det, han skaber, for rullen er den vi selv er fordybet i: prospektet.

Tyrkerværket

Melchior Lorck er og var da også især kendt for sine øjenvidneskildringer fra det Tyrkiet, der under sin voldsomme ekspansion havde opslugt Det Byzantinske Rige og i hele det 16. og 17. århundrede truede med at gøre det samme med store dele af resten af Europa. Hans held havde været at blive sendt til Konstantinopel i 1555 som del af det tyske gesandtskab, der under ledelse af den næsten jævnaldrende Ogier Ghislain de Busbecq skulle forsøge at handle en acceptabel fred på plads med tyrkerne. Under sit ophold tegnede han i hundredvis af skitser til portrætter og skildringer af folkeliv, arkitektur og militær, som han senere omsatte i træsnit.

Træsnittene, der findes i det såkaldte Tyrkerværk, er af en høj kunstnerisk standard, og det var motiver, som samtiden havde en umættelig hunger efter – både den del af Europa, der konstant var indblandet i krig med tyrkerne og anså deres tilsyneladende uimodståelige fremmarch som tegn på Guds straf, Antikrists komme og tidernes ende, og den del, der var allieret med dem. Der var utallige bøger om tyrkerne, men billeder, der byggede på selvsyn, manglede de stort set alle. Lorck var derfor velkendt af den nordeuropæiske humanismes elite, og forlæggerne flokkedes om ham for at få fingre i det enestående materiale. For uanset om man var interesseret i topografi, i militære eller politiske emner, i sæder og skikke eller i antikke levn, så havde Lorck billederne. Og sikke billeder! Deres kildeværdi er – selv i dag – ligeså uomtvistelig som den kunstneriske, og helt frem til omkring år 1800 var de blandt de væsentligste referencer, når man i Vesten skulle sætte billeder på tyrkerne, deres sæder og skikke. De træsnit, Lorck fik fremstillet på baggrund af sine tegninger fra den anden side af datidens jerntæppe, blev brugt af kunstnere som f.eks. Rembrandt, Stefano della Bella og Nicolas Poussin, da de op til 100 år efter Lorcks rejse skulle bruge forlæg for deres egne fantasier om orientalerne.

Tyrkerværket, som indeholder over 120 træsnit af tyrkiske emner, findes i en fornem og meget sjælden førsteudgave på Det Kongelige Bibliotek. Det så dog aldrig dagens lys i Lorcks egen levetid, men blev trykt så sent som i 1626, hvor det fremkom som en ren billedbog, helt uden tekst.

Den tidligere overinspektør ved Den Kongelige Kobberstiksamling i København, Erik Fischer, har forsket i Lorck i mange år og er nået frem til, at Lorck foruden billederne også må have lavet et manuskript, der uddy-

bede og forklarede dem, og dermed havde planlagt et næsten encyklopædisk værk om kristendommens arvefjende. Denne fjende var lige så foragtet for sin tro som frygtet for sin militære styrke og beundret for sin samfundsmæssige disciplin. Lorck havde faktisk, i en pamflet han udgav i 1574, lovet at publicere en udførlig beskrivelse af tyrkernes samfundsmæssige og militære organisation og deres sæder og skikke, og der er næppe tvivl om, at han hermed sigtede til Tyrkerværket. Blandt de mange nye indsigter, som Erik Fischers forskning har medført, er bl.a., at en del af et egentligt manuskript til sådan en bog fra Lorcks hånd sandsynligvis har eksisteret og er overleveret i fragmentarisk form. Da Tyrkerværket blev udgivet anden gang i 1646 indeholdt det således et forklarende register, der bl.a. henviser til et originalmanuskript, med en hel række forklaringer, der ikke på nogen måde kan udledes af billederne selv, men må have samme kilde som dem. Og endelig, da Tyrkerværkets træsnit blev genbrugt som illustrationer til aviser om de tyrkerkrige, der hærgede i 1680'erne, fulgte der med billederne en ofte ret udførlig tekst, som i mange tilfælde kan antages at bygge på samme kilde som billedernes skaber, altså på Melchior Lorck selv.

Ambitioner og rastløshed

Til Lorcks kunstneriske evner føjede sig et ambitiøst sind, der blev medskyldigt i, at hans projekter voksede sig mindst lige så store som forventningerne til dem, og følgelig alle måtte lide skibbrud og forblive ufuldendte.

Tyrkerværket blev som nævnt først udgivet efter hans død – og det i fragmentarisk form – og Konstantinopel-prospektet, der ser ud til at skulle have været udgivet, sikkert i træsnit, kom aldrig så vidt. De prægtige tegninger efter antikkerne i Konstantinopel, som f.eks. af Theodosius-obelisken og dens relieffer på Hippodromen, der kan ses den dag i dag, eller den i dag forsvundne spiralsnoede Arcadius-søjle, en pendant til Trajan- og Marcus Aurelius-søjlerne i Rom, blev heller aldrig tilgængelige for en større kreds.

Tegningerne, der ofte bærer præg af at være gennemarbejdede med publikation for øje, befinder sig i dag, sammen med en stor del af Lorcks øvrige værker, i Den Kongelige Kobberstiksamling på Statens Museum for Kunst i København. Men Lorcks værker hører i øvrigt til samlingens stoltheder på museer og biblioteker verden over og er både kostbare og sjældne.

Lidt over 250 forskellige tegninger og grafiske blade, foruden nogle ganske få malerier, kan i dag tilskrives ham, med dateringer fra ca. 1543 til 1583. Over halvdelen af værkerne har tyrkiske emner.

Melchior Lorcks liv formede sig som en lang række strålende muligheder, der aldrig blev fulgt helt til dørs, men efterlod os nok fragmenter til at ane hans format. Fra hans fødsel i Flensburg til han forsvandt ud af kilderne i 1583 bevægede han sig rastløst rundt i Europa, uden evne til at slå sig til ro, både privat og professionelt. Som ung lovede han Christian 3. at træde i hans tjeneste, men opfyldte først sit løfte overfor Frederik 2. mere end 30 år senere. Af de bevarede kilder kan vi se, hvordan han gang på gang søgte at undgå at blive knyttet for fast til et sted. Uanset om han arbejdede for kejseren i Wien, for byrådet i Hamburg, for humanisterne i Antwerpen eller for kongen i Danmark havde han altid lige noget han skulle nå, noget vigtigere, et nyt og endnu større projekt, der lokkede, samtidig med at han forsøgte at holde alle sine påbegyndte projekter i gang sideløbende. Lykkeligvis var der dengang som nu folk, der anerkendte hans enestående evner, samlede og bevarede hans værk for eftertiden, så den flygtige kunstners kunst overlevede til lige dele forundring og beundring for eftertiden.

Nu står hans billeder side om side med Busbecqs fortællinger i *Tyrkiske breve*, og de kan følges ad, med hver deres blik på tingene; et parallelt forløb mellem værkerne, ligesom mellem Busbecq og Lorck i det fremmedartede fjendeland dengang i 1550'erne.

MELCHIOR LORCKS RELIGIØSE DIGTNING

Af Martin Schwarz Lausten

En af deltagerne i Ogier Ghislain de Busbecqs gesandtskab (1555-1559) til sultan Süleyman var den danske undersåt Melchior Lorck (1526/27-ca. 1583). Efter tyrkisk skik blev gesandtskabets medlemmer indespærret i nogen tid, men fik også mulighed for at bevæge sig rundt i Konstantinopel og andre steder. Melchior Lorck kunne derfor lave det væld af skitser og tegninger af bygninger, monumenter, klædedragter, personer og meget andet, som han senere bearbejdede med henblik på udgivelse. Som det er velkendt, foreligger de nu i pragtværket Erik Fischer, Ernst Jonas Bencard og Mikael Bøgh Rasmussen: *Melchior Lorck I-IV*, Forlaget Vandkunsten, København 2009.

Mindre kendt er det, at Melchior Lorck også forsøgte sig som digter. Hans planlagte Tyrkerværk blev ikke udgivet i samtiden, og digtet *Ein Liedt vom Türcken vnd Antichrist*, Hamburg 1568, er faktisk det eneste skrift, som er bevaret af hans egne udgivelser. Melchior Lorck beskæftiger sig her med det, som alle europæere, der fulgte med, var optaget af: tyrkerfaren. Efter tyrkernes aggressive militære fremfærd mod Europa, kulminerende med besættelsen af Wien (1529), bredte der sig en omfattende tyrkerfrygt, som bl.a. gav sig udslag i en ny litteraturart, *Türckenbüchlein*. Denne litteratur hævdede at give korrekte oplysninger om tyrkernes religion, sæder og skikke, militære og sociale indretninger. Den oplyste om tyrkernes påståede onde hensigter og karaktertræk og kunne detaljeret berette, hvorledes tyrkerne ville slagte

MARTIN SCHWARZ LAUSTEN (f. 1938) er professor emer., dr.theol og har været tilknyttet Institut for Kirkehistorie ved Københavns Universitet siden 1965. Han er forfatter til *Danmarks Kirkehistorie* og har bl.a. skrevet monografier om biskop Peder Palladius, Christian 3. og Christian 2.. I 2007 udkom *Jødesympati og jødehad i folkekirken*, som afslutter hans værk i seks bind om forholdet mellem folkekirken og jøderne i Danmark siden Reformationen. I *Tyrkerfrygt og tyrkerstat. Islamofobi, religion og politik hos teologer og regenter i reformationstidens Danmark*, (København 2010) som denne artikel er baseret på, redegør han for den udbredte tyrkerfrygt blandt danske teologer i 1500-tallet.

Ein liedt vom Tür-
cken vnd Antichrist / durch Melchior Lo-
richs zu Constantinopel gedicht / im Jar 1559.
Izt im 1568. jar ausgangen. Mag gesungen wer-
den in der Melodey / Erhör mein wordt mein red-
vornim / mein Königin Gott vnd Herre.
Oder im Thon / Aus tieffer nott
schrey ich zu dir / etc.

Item der Christlich Glaub / zu singen
im Thon / O Mensch bewein die
Sünde gros / etc.

Titelbladet til Melchior Lorcks skrift om tyrkerne og Antikrist fra 1568.

besejrede kristne mænd eller gøre dem til slaver, at de ville voldtage kvinder, kaste spædbørn i luften og spidde dem på spyd. Ydermere ville de afbrænde kirker og klostre, dræbe præster og andre gejstlige og gennemtvinge islam overalt. Det hele var ofte illustreret med grusomme billeder, og forfatterne var som regel teologer, både katolske og lutherske, som ikke lagde fingrene imellem. Deres formål var at drive de kristne til et liv i bod og bedring, da de var overbeviste om, at tyrkerne var et strafferedskab, som Gud havde sendt mod de kristne på grund af deres syndige, ubodfærdige liv.

Ein Liedt vom Türcken vnd Antichrist

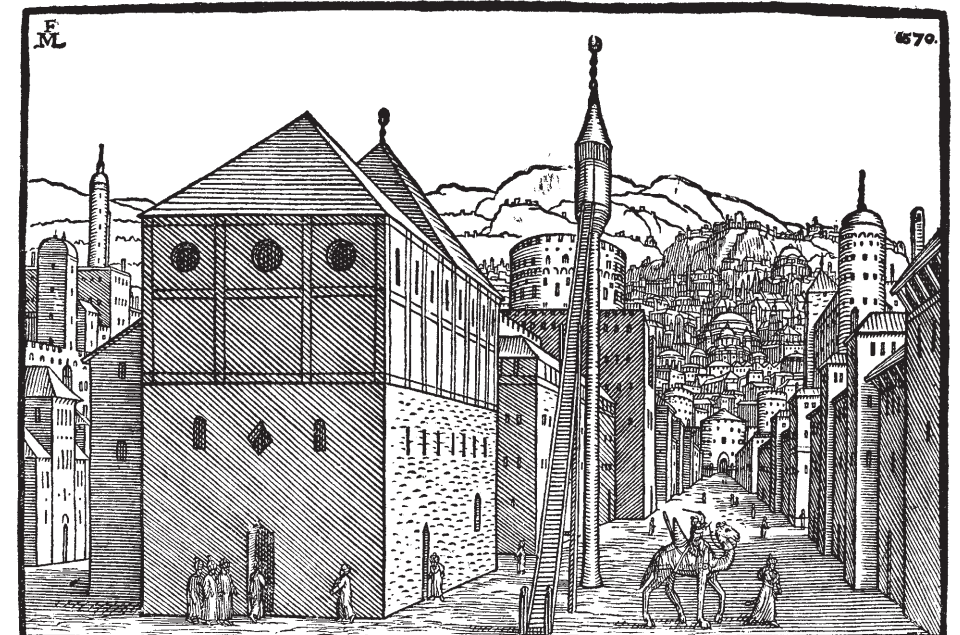
Det er i denne sammenhæng, Melchior Lorcks skrift om tyrkerne og Antikrist skal betragtes. Det består af selve digtet og en efterfølgende uddybning af den kristne trosbekendelse fra Oldkirken. På titelbladet angiver Lorck også forslag til melodier, man kan anvende, hvis man vil afsynge digtet. Bl.a. passer, skriver han, Johann Walters melodi (1524) til Martin Luthers salme *Af dybsens nød, O Gud, til dig mit bange råb jeg vender* [i Folkekirkens nuværende salmebog nr. 496].

Selvom Lorck ikke har nummereret de rimede vers eller typografisk angivet det, består digtet af tre store afsnit. Først beskrives tyrken i skikkelse af sultan Süleyman og hans fremfærd mod de kristne. Sammen med sine uhyrer agter han at bemægtige sig hele verden. Han vil behandle de kristne som dyr, kræve store gaver for at indgå fred, sværge ved sol, måne og stjerner, og alle de kristnes besiddelser vil han give Muhammed som gave. Derefter beskrives de lidelser, som vil overgå de kristne. Lorck følger her teologernes tankegang: Det er Gud, som gennem tyrkerne svinger svøben over de kristne. Lorck henviser til de bibelsteder, som ofte citeres i tidens *Türckenbüchlein* og forklarer, at det skyldes de kristnes blindhed, kætteri, list, hykleri og falskhed. Hvem driver mennesker til dette? Det gør Antikrist, den forfærdelige skikkelse, djævelen over alle djævle, som vil vise sig i de sidste tider, når jordens undergang er forestående. Lorck appellerer derfor indtrængende til de kristne om at vågne op og rette sig efter Guds ord og i øvrigt se sig om efter en stærk kristen konge, som med en løves mod kan forsvare kristenheden. Digtets sidste del er formuleret som bønner til Gud om at gribe ind og sende en sådan mand, som kan gøre en ende på alle *Mahometisten* (muslimer). Den anden del af skriftet er formuleret som en

bekendelse til Gud, Kristus og Helligånden og som en tro på, at Gud ikke vil lade sine børn gå til grunde.

Fordomsfrie billeder, men islamofobisk digtning

Mens Melchior Lorcks talrige billeder er neutrale gengivelser, er hans digte religiøse. I dem er han grebet af samme tyrkerfrygt som tidens teologer. Han er selv luthersk, men da han var ansat hos den katolske kejser, undlader han at omtale paven som Antikrists medhjælper og kollega, hvilket ellers var ganske almindeligt i lutheranske skrifter mod tyrkerne. Hans tyrkerfrygt leder ham dog til de samme overdrivelser i skildringerne af Süleyman og hans folk, som kendes i teologernes skrifter. Her adskiller han sig i øvrigt fra Busbecq, som ikke veg tilbage for også at skrive anerkendende ord om Süleyman og det kulturelle niveau, tolerancen og den høje moral i det osmanniske samfund.

PAVEN OG TYRKEN KONSPIRATION OG APOKALYPSE I CHRISTIAN 4.S KRONINGSOPTOG 1596

Af Bent Holm

Christian 4.s kroningsfestiviteter i 1596 udgør en storslået, programmatisk eksponering af fyrstens politiske og religiøse rolle. Samtidig er det en lancering af den allegoriske, spektakulære iscenesættelse med rødder i bl.a. antikens triumfprocessioner og renæssancens, f.eks. den florentinske renæssances, *trionfi*, som ikke før var set på dansk grund på et sådant niveau. Renæssancens mangeartede performative ekspressivitet slår her for alvor igennem.

Man har ofte hæftet sig ved pragt- og spektakularitets-glæden som det centrale. Overdådigheden er da også i sig selv et udsagn om overskud og styrke. Udfoldelsernes mere omfattende betydningspotentiale har i mindre grad været systematisk behandlet. Det følgende skal ses som et forsøg på at læse festiviteterne dels i lyset af centralbegivenheden, selve kroningen, dels i perspektiv af de overordnede sammenhænge, kroningen skriver sig ind i: de religiøse og militære omstændigheder. En specifik optik prioriteres: relationen til Osmannerimperiet. Den er prismet, hvori begivenhedens enkeltkomponenter brydes.

Fokus vil i særlig grad være på Tyrken, der sammen med Paven indtager hovedrollen som fjendebillede. »Tyrken« forstår som en imaginær størrelse i kompleks betydning: dels en mental billeddannelse, dels en gestaltning i performativ praksis; dette til forskel fra osmannerne, som var dem, man stredes med på den materielle slagmark.

BENT HOLM (f. 1946) er dr.phil., lektor på Institut for Kunst og Kulturvidenskab, Københavns Universitet. Han har bl.a. skrevet *Tyrk kan tæmmes. Osmannere på den danske scene 1596-1896* (København 2010), *Skal dette være Troja? Om Holberg i virkeligheden* (København 2004), *Solkonge og Månekejser. Ikonografiske studier i Francois Fossards Cabinet* (København 1991) og *Den omvendte verden. Dario Fo og den folkelige fantasi* (Gråsten 1980). Han modtog Holberg-medaljen 2000.

Konfrontation og fjendebilleder

Det helt overordnede perspektiv for kroningsfestiviteterne handler om en konfrontation mellem to imperier: Osmannerimperiet og det Tysk-romerske, habsburgske Kejserrige. Romerriget var i senantikken blevet delt i en vestlig og en østlig del, efter at sultan Mehmet 2., Erobreren, havde erobret – eller befriet – Konstantinopel den 9. juni 1453. I kristen forståelse var byen faldet til Antikrist. Mehmet titulerede sig herefter *Kaisar-i-Rum*, romersk kejser, og titlen gik videre til efterfølgerne. Det Vestromerske Rige blev ført videre gennem de tyske kejsere. Delingen gav grobund for en aggressiv dynamik. Østimperiet ved Mehmet så en mission i at samle riget ved erobring af vest-dimensionen, mens Vestimpieriet ved habsburgerne havde en underliggende opfattelse af, at imperiet skulle kompletteres ved at en tilbageerobring af øst-dimensionen. Fra begge sider indgik en religiøs motivering om at befri land-områderne til den sande tro, henholdsvis islam og kristendom.

Også den mere umiddelbare ramme for kongekroningen i 1596 angår sammenstødet mellem det osmanniske og det habsburgske imperium, som indebar en konfrontation mellem islam og kristenheden, der ydermere var spaltet i to blokke – den katolske og den protestantiske. Presset fra osmannerne fik på den ene side de to former for kristendom til at fremstå samlet som en kristenhed. På den anden side udløste det i begge lejre apokalyptiske forståelser med modsatte fortegn: den ene blok repræsenterede i den andens optik Antikrist. Luther var Antikrist. Paven var Antikrist. Dog var Tyrken i begge optikker en svøbe, i sammensat betydning af et Guds strafferedskab og et Djævelens instrument, og i konspiratorisk kompagniskab med henholdsvis Luther og paven.

Sådanne indskrivninger af militære og politiske begivenheder i religiøse tolkningsrammer forekom i alle lejre, osmanniske, katolske, lutherske. Begivenhederne blev læst som tegn, der blev tillagt en betydning, som indebar, at der var en mening med det hele. Det kristne skræksscenario var, at Tyrken gik efter at erobre Occidenten og udslette den kristne tro, som er forudsætningen for den evige salighed. Den ultimative pris var på spil.

Stridigheder mellem habsburgere og osmannere brød i 1593 ud i Den Lange Tyrkerkrig, som stod på til 1606. I 1596 belejrede og indtog tyrkerne Erlau i grænselandet mod Østrig og Polen. Herefter fulgte slaget ved Kereszetes, anført af sultan Mehmet 3. under profeten Muhammeds hellige

fane, hvor over 30.000 tyske og ungarske tropper faldt. Osmannerne triumferede, og Ungarns tilbageerobring var i de næste mange årtier ikke noget punkt på dagsordenen.

Kroningen

Kroningen af den danske kong Christian 4. i 1596 fandt sted under Den Lange Tyrkerkrig. Indbudt var tyske fyrster, der var direkte involveret i kampen med osmannerne, og hvoraf enkelte måtte melde afbud med henvisning til »den Fare, som det Romiske Rige stod udi, for Tyrckens Indfald«. ¹ Tyrken var således inde i billedet som andet end eksotisk symbolik; Tyrken var også osmannerne.

Et centralt tema var markeringen af Christian som luthersk fyrste, den væbnede arm til forsvar af den rene tro og lære. Fjenden var kætteri og van-tro. Kætteriet, altså vranglæren, var først og fremmest pavekirken, mens van-troen i særlig grad blev repræsenteret af Tyrken og hans falske religion.

Kroningen indebar dels kirkelige, egentligt rituelle handlinger, dels en række spektakulære iscenesættelser i ritualistisk form. Den symbolske elimi-nering af fjendebilleder i de festiviteter, der fulgte, var også ritualistisk i kraft af referencen til selve den grundlæggende og forandrende rituelle handling, kroningen.

Paven og Tyrken

Forståelsen af kroningen og udlægningen af troens fjender, kætteriet og van-troen, personificeret ved Paven og Tyrken, var baseret på Luther, især hans traktater mod Tyrken, skrevet i umiddelbar sammenhæng med Süleyman 1.s belejring af Wien i 1529. ²

Luther læste de konkrete begivenheder ind i det store verdensdrama i kampen mellem Gud og Djævelen. Med afsæt i profeten Daniels apokalyptiske syner påviste han, at først var den skinbarlige Antikrist, Paven, udsendt for at myrde de troende åndeligt, og dernæst den skinbarlige djævel, Tyrken, for at dræbe dem legemligt. Den bagvedliggende strategi var klar: »Således må Djævelen, fordi verdens ende er nær, først angribe Kristenheden på det grueligste med begge sine magter og give os det rette afskedsbæger, før vi fa-rer til himmels [...] Tyrken [...] er [...] forløberen for Helvede og den evige straf, for Daniel siger 7,26, at efter Tyrken skal dommen og Helvede strax

Bibelillustration: Daniels syn af de fire apokalyptiske dyr.
Træsnit af Christoffel v. Sichem, 1646.

følge. ³ Daniel taler strengt taget ikke om Tyrken, men for Luther er der tale om indiskutable sandheder, bevisligheder, der hviler på sindrig og systematisk læsning af profetens ord.

Et knudepunkt i Daniels profeti er synet er de fire hæslige dyr, der stiger op af havet. I Luthers udlægning er det de fire imperier, som historieskrivningen opererede med: det assyrisk-babylonske, det persisk-mediske, det græske og det romerske. Om det sidste dyr, det med jerntænder og kobberklør og ti horn, siges det, at et ellefte horn vil skyde frem. Det vil være udstyret med øjne og en stortalende mund og vil støde tre af de andre horn af. For Luther betyder det, at om end Romerriget, Det Hellige Romerske Rige af Tysk Nation, er det sidste af de fire imperier, så skal dertil lægges Osmannerriget som en afsluttende, destruktiv protuberans. Tyrken har al-

det fristende og frastødende kvindemenneske stod forklaret i rim på soklen: ørerne betyder uforstand, smilet bedrag, dragetrækkene afmaler den djævelske lærdom, pungen viser pengegriskhed: »Guds jeg søger, ey Guds Ære.« Og dog hykler hun hellighed, med klar adresse til romerkirken i de didaktiske rim:

Met min Bibel i min Haand:
Gudelig mig acter huer Mand
Naar de seer min Pater Noster,
Meer end Nonner udi Kloster.

Bugen vidner om vellevned, forklares det. Hjortebenene viser adræthed til at undslippe jægeren, Marias søn. Hendes halssmykke – som ikke er beskrevet – angiver hovmod. Hendes bryster er runde af løgn. Følger du denne bedrageriske kvinde, agt da på dragehalen, thi det vil så ende med »en ond Samvittighed/ Met Diefflene i Euighed«. Den røde klædning identificerer hende yderligere som Den babyloniske Skøge fra Johannes' Åbenbaring. Koblingen til romerkirken er analog med konventionen for afbildning af Antikrist som et vrængbillede af Paven. Som anskuelsesundervisning personificeres Kætteri gennem papismen. Modstillet tro(skab) i Curtius' skikkelse placeres altså Vantro og Kætteri: Tyrken og Paven.

Curtius blev nu fulgt af de tre figurers udslettelse, da han kastede sig i flammegabet, som udtryk for den unge konges beredthed til selvopofrelse og hans beslutsomhed om bekæmpelse af vantro og vranglære, tyrkeri og papisme. Nedstyrtningen af de onde magter i ildpølen refererer til Johannes' Åbenbaring, hvor den falske profet og dyret begge kastes i ildsøen som optakt til Tusindårsriget, Frelserens genkomst og verdens skabelse påny. Således sluttede den første festdag.

De to følgende dage fremførtes de såkaldte inventioner i byen, som gik forud for turneringerne på Amager Torv: processioner og vogne med reference til religiøse, ideologiske eller politiske temaer. Kongen var førstedagens *mantenedor*, det vil sige indbyder. Invitationen til turneringen blev udsendt i pave Sergius 6.s navn. Den blev opslået på slotsporten og forkyndtes på alle tværgader af herolder under trompetfanfarer. Kongen var med andre ord pave for en dag.

Men hvem er pave Sergius 6., som Christian gestaltede? I rækken af paver havde der kun været fire Sergius'er; den sidste i begyndelsen af

Christian 4. som pave. Detalje af kobberstik, 1597, som viser de symbolske optog ved kroningsfestlighederne i 1596.

1000-tallet. Sergius 6. er altså en fiktiv figur, om end hans navn er velkendt i sammenhængen. Det er navnet på en nestoriansk eller ariansk, med andre ord kættersk, munk, der ifølge en legende bistod Muhammed med udformningen af Koranen.⁸ Legenden om ham – han kaldes undertiden også Bahira – figurerer op gennem middelalderen og var vidt udbredt i tidlig moderne tid,⁹ så valget af navnet Sergius til Christians bespottelige pavegestalt indebærer en eklatant islamhenviisning. Den papistiske ritualitet udstilles herved nådesløst til hån, spot og latterliggørelse, og samtidig er Muhammed og al hans falskhed integreret med Paven, som det også lå i de teologiske forståelser, f.eks. hos Palladius, hvor Muhammed står som en åndelig bror til Paven.

Inventionen drog herefter ind på pladsen anført af kongelige musikere, hvorefter fulgte en bygning udstyret med gejstlige, musikere og sangere klædt som munke og eremitter, og på siderne bemalet med romerske prospekter af Vatikanet, Pavepaladset, Belvedere, Engelsborg og Pantheon. Den var forspændt to mænd, der på forunderlig vis syntes at trække det hele i små bånd – reelt blev den drevet frem af folk underneden. Det dekadente

Rom modstilles på den måde det antikke, der stod for fundamentale dyder. Hernæst fulgte to munke med røgelseskar, to domherrer i messesærke, to munke med vievand og stænkekoste, alle ledsaget af svejtsergarden; dernæst Pavens kammertjenere, en munk med guldkors, svejtsergardister, og endelig blev Paven selv – i rød blomstret gylden kappe og med tiaraen, den tredobbelte, ædelstensbesatte guldkrone – båret frem i bærestol betrukket med rød blomstret fløj og under en himmel fremført af ti rødklædte personer med lange kjortler. Sluttelig sås bl.a. to domherrer i messesærke, to bisper med hat og stav, ledsaget af svejtsergardister, tre kardinaler i rødt, ridende på mulæsler og medførende Pavens ringridningsspyd. Paven hilste og velsignede turneringsdommere, fyrster og damer. Som *mantenedor* forblev han på pladsen, steg af bærestolen, aflagde den tunge krone til fordel for en let kalot og satte sig til hest.

Efter Paven fulgte optog af eksotiske vantro anført af kongens kommende svigerfar, fyrstebiskoppen af Magdeburg Joachim Friedrich. Han var klædt i blå og hvid kjortel som en »fremmet hednisk Herre«¹⁰ i skikkelse af en tyrkisk kriger med krumsabel, bue og pil og prydet med sølvvinger ved ørerne, hvide halvtøvler, to sølvvinger bag sadlen og en hvid ørn med udbredte vinger malet på hver side af dækket »paa Hedniske vjs«. Fyrstebispens invention omfattede bl.a. hans søn markgreve Johan Sigismund, udstaffet som faderen, ledsaget af ryttergrupper, klædt ligeså, hvortil kom tyrkisk kostumerede musikanter. I en henvendelse fra den tyrkiske herre hed det nu, at »Mehemet aff Guds Naade, Fødd aff den Kongelige Stamme til Fessa, Aruing til Natolia, Hertug offuer den Vindiske Marck, Græffue udi Berba, Øffuerst *General*, til Land oc Vand, udi det Kongerige Fessa« anmoder dommerne om, at hans eksotiske optog må passere. I så fald vil Hans Nåde »stortigen berømme« dem i sine lande. Blomstrende proklamationer og titularier er et karnevalessk træk, og man kan derfor roligt tale om et kongeligt karneval.

Igen er der grund til at hæfte sig ved navnet. Tyrken kalder sig »Mehmet«. Mehmet 2. var den sultan, der indtog – eller befriede – Konstantinopel i 1453. Mehmet 3. var trådt til i januar 1595 og var en nøglespiller i den netop stedfindende habsburgsk-osmanniske krig, den omtalte Lange Tyrkerkrig. De nævnte lande er dele af hans rige, herunder området Fessa i de nordafrikanske Barbaresker med byen Fez, der siden 1579 var osmannisk. Det vindiske land er Kroatien, som ligeledes var underlagt osmannerne. Magdeburgeren fremstod tilmed ikke blot som en konventionel tyrk. Han

Melchior Lorcks træsnit af en tyrkisk deli-kriger, dateret 1576, stemmer på væsentlige punkter overens med fyrstebisp Joachim Friedrichs fremtræden i optoget, uden dog at være forbillede for den.

var udstyret som en *deli*, en af de krigere, der var særligt berygtede for deres grusomhed og hensynsløshed. Han fremstår som specificeret grum i sin tyrker-gestaltning. Delier var kendt fra afbildninger, men jo også fra den faktiske slagmark. Den performative praksis involverede således på flere niveauer den imaginære Tyrk – det mentale og det gestaltede billede – såvel som den faktiske osmanniske dimension.

Anmodningen om passage tilstodes de eksotiske fyrster af dommerne, og fyrstebispen og markgreven dystede nu med Majestæten. Efter kampene »foer denne Første *Inuention* igen fra banen, udi lige saadan Ordning, som den tilforne vaar opkommen«. De to beskrives her som én samlet invention. De drager ind på og forlader igen turneringspladsen i den rækkefølge. »Tyrken« fulgte altså »Paven«. I turneringen var fyrstebispen/Tyrken kongens/Pavens førende *aventurine*, det vil sige udfordrer. Paven var den stærkere af de to. Men de drog ud i samlet trop.

Hver for sig havde både Paven og Tyrken tidligere været genstand for symbolske eliminationer ved fejring af betydningsfulde begivenheder i kongehuset. Det kunne være som pyroteknisk opvisning. Indvielsen af Kronborg i 1566, tre årtier efter Reformationen, blev fejret ved en sprængning af den vantro Tyrk, og ved Christian 4.s dåb i 1577 sprængtes Paven som Antikrist i luften sammen med en gruppe af munke i en fyrværkeriborg i Københavns Slots gård. Pointen ved kroningsfestlighederne er imidlertid de to fjendefigurers samtidige tilstedeværelse.

Montagen af Paven og Tyrken i den lineære procession er i sig selv signifikant: en gestaltning af ondskabens akse i en konspiration, som var alment kendt og anerkendt som en kendsgerning. Betydningen var aflæselig for et luthersk publikum: Antikrist og Djævelen drager ind i den historiske rækkefølge og går i konfrontatorisk interaktion.

Den pavelige procession var således den lutherske fyrstes groteske gestaltning af modstanderen, en eksponering af kætteri i forlængelse af den skrækkelige personifikation, Kætteriets Gudinde, der blev elimineret i fyrværkeriopvisningen dagen efter kroningen, og som tilmed via Sergius-navnet var involveret med det andet Djævelens værk, vantroen. Som i Curtius-fyrværkeriet blev Kætteriets altså fulgt af Hedenskaben i skikkelse af Tyrken.

Satans stormtropper

De to hovedskikkelser i tidens politiske og religiøse spændinger, som var i spil, var begge gestaltet af kirkeligt relaterede ledere. Christian som sand luthersk fyrste, troens forsvarer mod kætteri og hedenskab; Joachim Friedrich som fyrstebisp. Paven og Tyrken bekæmpede hinanden, men var dybest set allierede. De gestaltede anti-dyd dimensionen, som satte kongens dyder i relief. Ved således at udstille sig til latter potenserede Herskeren sin status snarere end at svække den. Han demonstrerede sin suverænitæt ved at optræde som antagonisten. I ritualistisk henseende blev antagonisternes bemes-tret ved at blive gestaltet i grotesk form af deres overmænd. Ondskaben blev neutraliseret.

Kroningsfestlighederne var i sig selv en overvældende demonstration af kraft og dynamik. De finere nuancer i afkodningen har afhængt af kulturelle forudsætninger, men Paven og Tyrken som Satans stormtropper var indarbejdet stof.

Noter

- 1 August Erich: *Klarlige oc visse Beskrif-fuelse om den hoyb. Førstis Christians den Fierdis kongelige Kroning, holden udi Kiøbenhaffn*, d. 29. Augusti, A. 1596, Henrich Waldkirch, København 1598, upagineret.
- 2 Er udgivet på dansk i 1999 af Tidehvervs Forlag sammen med skriftet mod jøden under titlen *Mod tyrken og jøden*.
- 3 Luther, s. 54f.
- 4 Ibid., s. 62f.
- 5 Ibid., s. 67.
- 6 Detaljeret gennemgang hos Erich; se endvidere Karen Skovgaard-Petersen: »Danske konger og romersk herskersymbolik« i Due og Isager (red.): *Imperium Romanum II*, Sfinx, Aarhus 1993, s. 410ff.,

og Steffen Heiberg: *Christian IV – en europæisk statsmand*, Gyldendal, København 2006, s. 51ff. og 331ff.

7 Den kirkelige handlings tekster gengives hos Erich.

8 Robert Irwin: *Af begær efter viden. Orientalisterne og deres fjender*, Forlaget Vandkunsten, København 2007, s. 28, 31 og 95.

9 Se bl.a. Melanchtons tekst: *Om mu-hamedanernes sekt og rige*, der tillige forelå på dansk. Martin Schwarz Lausten: *Tyrkerfrygt og tyrkerskat. Islamofobi, religion og politik hos teologer og regenter i reformationstidens Danmark*, Anis, København 2010, s. 44ff.

10 Erich.

Hidtil udkommet

Rejsebeskrivelse fra Arabien og andre omkringliggende lande, bind 1 og 2

Carsten Niebuhrs *Rejsebeskrivelse*, bind 1 udkom i 2003 og fik årets flotteste og største boganmeldelser. *Politikens* Bjørn Bredal skrev i sin anmeldelse bl.a.: »... dansk verdenslitteratur. Hvilken fest, at rejsebeskrivelsen nu

omsider udsendes i en komplet oversættelse, pragtfuld i udstyret og alligevel økonomisk tilgængelig for enhver ...«

Carsten Niebuhrs **Rejsebeskrivelse fra Arabien og andre omkringliggende lande**. Oversat fra tysk af Hans Christian Fink og med indledning af dr.phil. Michael Harbsmeier. Tilrettelagt af Anne Rohweder. Bind 1: 528 sider, med gengivelser af 73 kobberstik. Bind 2, 680 sider, 53 kobberstik. 23 × 30 cm, 1. udgave indbundet i lys sejldug; 2. udgave i halvbind af protokollærred og sulfittkardus. Pris 399 kr. pr. bind (abonnementspris: 300 kr.). ISBN 87-91393-07-8 (bind 1) og ISBN 87-91393-08-6 (bind 2).

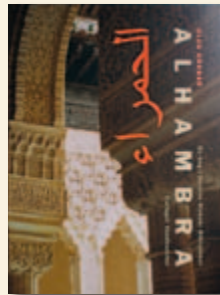
Min Sundheds Forliis

Deltagerne i Frederik Vs ekspedition til Arabien 1761-1767 havde pålæg om hver især at føre en rejsejournal. *Min Sundheds Forliis* er en sådan logbog fra rejsen, skrevet af ekspeditionens filolog, Frederik Christian von Haven. Journalen begynder i København og læseren følger ham ned gennem Europa til Istanbul og Kairo og videre til Mokka, hvor han nedfældede de sidste ord blot få timer før sin død.

»... i princippet den helt rette mand at skikke til Arabien. Hvis det altså ikke lige havde været for hans meneskelige egenskaber. Det er ganske vist akkurat disse egenskaber, der gør hans dagbog til så fantastisk læsning, et jammers minde uden lige, en uendelig mængde af højt fornøjeligt »Kagleri og Misforstaaelser« ... En velskrivende skurk.« Bjørn Bredal, *Politiken*.

Min Sundheds Forliis. Frederik Christian von Havens rejsejournal fra Den Arabiske Rejse 1760-1763, udgivet af Anne Haslund Hansen og Stig T. Rasmussen. Tilrettelagt af Carl-H.K. Zakrisson. 18,5 × 30 cm, 404 sider, illustreret, indbundet i millimeterbind af lærred og ølpapir. Pris 350 kr. (abonnementspris 250 kr.). ISBN 87-91393-10-8

Alhambra

i den islamiske verden.

Oleg Grabar er professor emeritus, Institute for Advanced Study, Princeton.

»Nyoversat klassiker« *Politiken*

Oleg Grabar: **Alhambra**, oversat til dansk af Merete Ahnfeldt-Møllerup og med 82 nye fotografier optaget til denne udgave af professor Hans Munk Hansen. Tilrettelagt af Anne Rohweder. 17,5 × 24 cm, 230 sider, indbundet, 118 illustrationer i farver. Udsolgt fra forlaget.

De fremmedes bog

I det 10. århundrede indsamlede en iraker digte, som rejsende havde skrevet på murene i de byer, de var draget igennem. Resultatet blev en lille bog om længsel, der i verseform beskriver de rejsende, elskende, ofte utilpassede mennesker der skrev graffiti. Bogen giver et sjældent indblik i dannede menneskers private tanker i den muslimske middelalder.

Patricia Crone arbejder på Institute for Advanced Study, Princeton.

»En perle af poetisk graffiti, af fantastiske fortællinger om sorg og kærlighed og bør læses af alle med interesse for Islam, historie eller graffiti« *Information*

Patricia Crone og Shmuel Moreh: **De fremmedes bog. Arabisk nostalgisk graffiti fra middelalderen**. Oversat af Sune Haugbølle og tilrettelagt af H.C. Ericson. 12 × 24 cm, 220 sider, illustreret. Pris 198 kr. (abonnementspris 158 kr.). ISBN 87-91393-09-4

Den globaliserede islam

Hvordan har det påvirket islam at brede sig ud over verden de sidste 30 år? En bog om islam på internettet og i de vestlige storbyer, skrevet af en af Frankrigs fremmeste kendere af moderne islam. Olivier Roy er forskningsleder ved cnrs i Paris. Den globaliserede islam udkom på fransk i 2002.

»Det er hans tese, at alle de nye islamiske bevægelser, hvad enten de er liberale, autoritære, spiritualistiske eller militante, pga. globaliseringen og forbindelsen til konkret politik, bærer sekulariseringen i sig« *Præsteforeningens blad*

Olivier Roy: **Den globaliserede islam**, Oversat af Preben Neistgaard Hansen, Kamma Skov og Manni Crone. Tilrettelagt og illustreret med fotoserie af Åse Eg Jørgensen. 13 × 18,5 cm, 240 sider, indbundet. Pris 198 kr. (abonnementspris 168 kr.). ISBN 87-91393-01-9

Jihad i klassisk og moderne islam

Begrebet Jihad (hellig krig) er meget levende i den islamiske verden og spiller en vigtig politisk rolle. I Vesten forbindes begrebet med vold og fanatisme. Muslimer, derimod, lægger vægt på, at begrebets egentlige betydning er »bestræbelse imod opnåelse af et religiøst begrundet mål«, og at det kan betegne både forsvarskrig og også fredelige aktiviteter.

Peters' bog om Jihad præsenterer et kildemateriale, der belyser tolkninger af Jihad-begrebet fra profeten til i dag.

Rudolph Peters er professor på universitetet i Amsterdam. Han har bl.a. skrevet *Islam and Colonialism*.

»...læseren får et både godt, nøgternt og nuanceret indblik i begrebets betydning, omfang og fortolkningsmuligheder« *Kristeligt Dagblad*

Rudolph Peters: **Jihad i klassisk og moderne islam**. Oversat af Sune Haugbølle og tilrettelagt af Carl-H.K. Zakrisson. 15 × 24,5 cm, 215 sider, indbundet. Pris 198 kr. (abonnementspris 158 kr.). ISBN 87-91393-33-7

Koranen. En meget kort introduktion

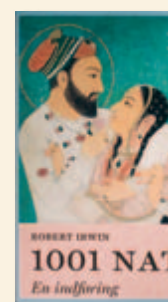

Michael Cooks kortfattede introduktion til Koranens opbygning, dens tilblivelseshistorie og dens indhold har vundet stor udbredelse, især efter den 11. september 2001. Koranen har udgjort en bemærkelsesværdigt stabil kerne i en religiøs tradition, der nu er i sit femtende århundrede. Michael Cook behandler både Koranens betydning i den moderne verden og i den traditionelle islam og viser dens sammenhæng med andre hellige bøger og klassiske værker i Europas og Asiens gamle kulturer. Michael Cook er professor i mellemøststudier på Princeton. Hans bog om Koranen udkom i engelsk udgave i 2000.

»En spændende, sober og oplysende bog« *Kristeligt Dagblad*

Michael Cook: **Koranen. En meget kort introduktion**. Oversat til dansk af Morten Hecquet. Tilrettelagt af Viktoria Senderovitz. 12,5 × 19,5 cm, 174 sider, indbundet, illustreret. Pris 148 kr. (abonnementspris 128 kr.). ISBN 87-91393-03-5

1001 nat. En indføring

En veloplagt lystrejse gennem en af verdenslitteraturens mest eksotiske egne, og en introduktion til både middelalderens Mellemøsten og til vores forhold til araberne.

Robert Irwin er romanforfatter, historiker og journalist med arabisk kultur som speciale.

»Irwins genistreg er tilmed smukt fordansket, og så eventyrligt

flot trykt og indbundet af Forlaget Vandkunsten, at man hører englende over Bagdad og Cairo synge, når man vender det første blad i bogen og ser at det mørkerøde papir er gennemhullet og mønstret som et arabisk vindue mod verden – og os«

»Et lysende eksempel på, at videnskab da ikke er uforenelig med kunsten at fortælle« *Berlingske Tidende*

Robert Irwin: **1001 nat. En indføring**. Oversat af Ole Lindegaard Henriksen og tilrettelagt af Allan Daastrup, Åse Eg Jørgensen og Carl-H.K. Zakrisson. 13 × 22 cm, 358 sider, indbundet. Pris 228 kr. (abonnementspris 180 kr.). ISBN 87-91393-63-9

Hidtil udkommet

Profetens kappe

Profetens kappe er den sande historie om en ung mullahs liv i den hellige by Qom og om, hvordan han oplevede den dramatiske revolution i Iran i 1979. Bogen bygger på førstehåndsberetninger og giver et fængende billede af nutidens Iran, fortalt med landets shiamuslimske og persiske kultur som baggrund.

Roy Mottahedehs bog er en moderne klassiker – måske den bedste fortælling om præstestyrts Iran overhovedet.

Roy Mottahedeh er professor i islamisk historie på Harvard.

Roy Mottahedeh: **Profetens kappe. Lærdom og magt i Iran.** Oversat af Claus Bech og tilrettelagt af Allan Dastrup, Åse Eg Jørgensen og Carl-H.K. Zakrisson. 14 × 24 cm, 404 sider, indbundet, illustreret med fotografier af Bikem Ekberzade o.a. Pris 269 kr. (abonnementspris 200 kr.). ISBN 87-91393-56-6

Ret og magt i den islamiske verden

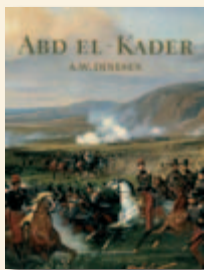
Islamisk lov (sharia) er en central faktor i islamisk politik og kultur. Med nutiden som udgangspunkt undersøger Sami Zubaida i denne bog den islamiske juras oprindelse og udvikling og præsenterer dens tekster, begreber og praksis. Zubaida ser på, hvordan sharia historisk er blevet udformet i sam- og modspil mellem lærde og sultaner,

og med Ægypten og Iran som eksempler analyserer han, hvordan sharia er blevet tilpasset den moderne verdens krav.

Sami Zubaida er sociolog, professor emeritus på Birkbeck College, University of London. Han er kendt som en skarp skribent og en fremragende kok.

Sami Zubaida: **Ret og magt i den islamiske verden.** Oversat af Ole Lindegård Henriksen og tilrettelagt af Carl-H.K. Zakrisson og Åse Eg Jørgensen. 16 × 24,5 cm, 304 sider, indbundet. Pris 249 kr. (abonnementspris 200 kr.). ISBN 87-91393-96-5

Abd el-Kader og Forholdene mellem Franskmand og Arabere i det nordlige Afrika

Den danske officer A.W. Dinesen skrev en bog om den algeriske frihedshelt Abd el-Kader efter et ophold i Nordafrika i 1837.

»(Jeg) har med stor interesse set, hvorledes de derværende folkeslags nationalitet atter er opvågnet, efter en mange hundredårig slumren, og i den forbindelse har jeg følt

en levende beundring for den mands personlighed, der har kunnet fremkalde en national følelse hos et folk, hvis tilbøjeligheder i årtusinder hang ved en aldeles ubunden forfatning, så at begreber som stat, fædreland og regering blev fremmede for det...«

A.W. Dinesen: **Abd el-Kader og Forholdene mellem Franskmand og Arabere i det nordlige Afrika.** Med introduktion og udvalgte billeder ved Rasmus Alenius Boserup og François Pouillon. Oversættelser ved Preben Neistgaard Hansen og Manni Crone. Tilrettelagt af Åse Eg Jørgensen og Carl-H.K. Zakrisson. 17 × 23 cm, 196 sider, indbundet. Pris. 249 kr. (abonnementspris 200 kr.) ISBN 87-7695-030-1.

Små paradiser. Blomster og haver i islam

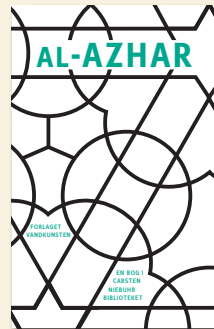
Den orientalske haves tryller: helhedens hemmelighed ligger i skønheden i hvert lille blad. Rose og nattegale, livstræ og vinranke. I denne samling af de smukkeste litterære og filosofiske tekster om haver og blomster fra den islamiske verden viser Annemarie Schimmel havens betydning i religion, litteratur og billedkunst, og leder os igennem

kærlighedens og erkendelsens haver, gennem himmelhaver og denne verdens haver. En bog fuld af duft og inspiration.

Illustreret med delvis nyindkøbte og hidtil ukendte miniaturer fra C.L. Davids Samling.

Annemarie Schimmel: **Små paradiser. Blomster og haver i islam.** Illustreret med islamiske miniaturer fra Davids Samling. Oversat af Henning Goldbæk. Tilrettelagt af Åse Eg Jørgensen og Carl-H.K. Zakrisson. 15,8 × 24 cm, 192 sider, indbundet. Pris 249 kr. (abonnementspris 200 kr.). ISBN 978-87-7695-010-1.

Al-Azhar

Tre bøger i en: Arkitekten Hans Munk Hansen om bygningsværkets historie og arkitektur; religionshistorikeren Jakob Skovgaard-Petersen om al-Azhar universitetets centrale politiske og religiøse rolle i og uden for Ægypten i det 20. århundrede. Og mellem disse to en genudgivelse af professor Johannes Pedersens veloplagte klassiske bog

om al-Azhar universitetet fra 1922.

Indbundet i Cairo i harmonikabind af gul oaseged.

3 bøger i 1: Johannes Pedersen: **Al-Azhar. Et muhammedansk universitet** / Jacob Skovgaard-Petersen: **Al-Azhar 1922-2006** / Hans Munk Hansen: **Al-Azhar moskeens historiske bygningsanlæg.** Tilrettelagt af Åse Eg Jørgensen og Carl-H.K. Zakrisson. 13,5 × 21,3 cm, 328 sider, indbundet i gul oaseged, illustreret. Pris 399 kr. (abonnementspris 300 kr.). ISBN 978-87-7695-055-2

Kvinder og køn i islam

En moderne debats historiske rødder

Kvindens stilling i islam er til debat i både den vestlige og den muslimske verden. I denne bog behandler Leila Ahmed islams syn på kvinder og køn fra antikken til i dag og giver den moderne debat et historisk perspektiv. Hun sætter spørgsmål ved, om islam grundlæggende er kvindejendisk og præsenterer i bogen de traditioner og kulturer, som ligger bag bl.a. tilsløringen af kvinder.

Leila Ahmed: **Kvinder og køn i islam. En moderne debats historiske rødder.** Oversat af Birgitte Rahbek og tilrettelagt af Carl-H.K. Zakrisson og Åse Eg Jørgensen. 12 × 19,5 cm, 448 sider, indbundet. Pris 249 kr. (abonnementspris 200 kr.). ISBN 978-87-7695-043-9.

Kvinder i Koranen

Helligtekst, tradition og fortolkning

Koranens forskellige kvindeskikkelser tjener i den islamiske tradition som eksempler til efterfølgelse. Det gælder både de kvinder, der omgiver de præislamiske profeter, og Muhammads hustruer. Kvindeskikkelserne er imidlertid sammensatte, og billedet af dem har ændret sig gennem tiden. I denne bog viser Barbara Freyer Stowasser,

hvilke aspekter af kvindeskikkelserne muslimske lærde op gennem tiden har vægtet, og hvordan de til stadighed præsenteres og opfattes som rollemodeller for muslimske kvinder.

Barbara Freyer Stowasser: **Kvinder i Koranen. Helligtekst, tradition og fortolkning.** Oversat af Dorthe Bramsen og tilrettelagt af Carl-H.K. Zakrisson og Åse Eg Jørgensen. 16 × 24 cm, 340 sider, indbundet. Pris 249 kr. (abonnementspris 200 kr.). ISBN 978-87-91393-83-9

Islamisk kunst og arkitektur

En engageret indføring i de islamiske civilisationers kunsthistorie. Robert Hillenbrand behandler tusind års historie og et område, der strækker sig fra Spanien og Marokko i vest til Indien og Kina i øst. Han følger udviklingen af en lang række kunstarter: arkitektur, kalligrafi, bogminiatur, maleri, keramik, glas, tekstiler, mønter og metal, og med det formål at afdekke »meningen« i islamisk kunst giver han læseren et indblik i genstandenes betydning.

Robert Hillenbrand: **Islamisk kunst og arkitektur.** Oversat af Cornelius Holck Colding og Mogens Bähncke og tilrettelagt af Allan Dastrup og Trine Rask. 15,2 × 21 cm, 288 sider, hæftet. Pris 249 kr. (abonnementspris 200 kr.) ISBN 978-87-7695-092-7.

Hidtil udkommet

Historien om Hayy ibn Yaqzan og den østlige visdoms hemmeligheder

Et af den middelalderlige litteraturs mest forunderlige værker. Historien er skrevet af den arabiske filosof Ibn Tufayl (d. 1185) og handler kort fortalt om Hayy ibn Yaqzan, »den Levende, søn af den årvågne«, som vokser op på en øde ø med en gazelle som plejemoder. Hayy lærer gradvist at klare sig selv, og som moden mand opnår han – baseret på fornuft og erfaring – fuld forståelse af universet. Han møder nu et andet menneske, Absal, som er kommet til hans ø for at leve i gudhengiven isolation. De to opdager snart, at de på hver deres måde har fundet frem til den samme sandhed.

Ibn Tufayl: **Historien om Hayy ibn Yaqzan og den østlige visdoms hemmeligheder**. Oversat, kommenteret og med efterskrift af Henrik Kaufmann Sørensen. Forord af Christian Høgel og Henrik Kaufmann Sørensen. Tilrettelagt af Allan Daastrup, Types United. 12,5 × 20,5 cm, 272 sider, indbundet. Pris 249 kr. (abonnementspris 200 kr.). ISBN 978-87-7695-110-8.

RUMI før og nu, øst og vest.
Jalal al-Din Rumis liv, lære og digtning

Jalal al-Din Rumi, født 1207 i vore dages Tadsjikistan, står overalt i verden som et ikon for islamisk mystik og for dialog mellem civilisationerne. Det er dog de færreste, der kender ham som andet end en sagnagtig figur.

Franklin D. Lewis belyser den historiske Rumi og giver et billede af hans samtids intellektuelle, religiøse og mystiske miljø, baseret på en kritisk gennemgang af de originale persiske kilder. Han gransker Rumis værker og lære, opregner Mevlevi-ordenens historie – det åndelige sufibroderskab der blev grundlagt i Konya af Rumis søn – og eftersporer den indflydelse Rumi har haft på såvel muslimsk som vestlig metafysisk tankegang.

Bogen bringer et rigt udvalg af Rumis digte i dansk nyoversættelse fra persisk.

Franklin D. Lewis: **RUMI før og nu, øst og vest. Jalal al-Din Rumis liv, lære og digtning**. Oversat af Mogens Bähncke i samarbejde med Birgitte Rahbek. Digtene i kapitel 8 er oversat af Rasmus Christian Elling. Tilrettelagt af Åse Eg Jørgensen og Carl-H.K. Zakrisson. 15,5 × 30 cm, 610 sider, indbundet. Pris 349 kr. (abonnementspris 300 kr.). ISBN 978-87-7695-054-5.

Beskrivelse af Arabien ud fra egne iagttagelser og i landet selv samlede efterretninger affattet af Carsten Niebuhr

Niebuhrs officielle rapport om den videnskabelige ekspedition til Det lykkelige Arabien 1761-1767, som han som den eneste overlevende kom hjem fra. Her forsøger han at besvare de 100 spørgsmål om arabisk kultur, sprog og natur, som ekspeditionen fik med på rejsen. Hans svar handler om alt mellem himmel og jord; f.eks. om, hvorvidt Bibelens tobenede bjergmus faktisk eksisterer og om, hvorvidt det er muligt at finde stedet, hvor israelitterne krydsede Rødehavet. Bogen udkom oprindeligt på tysk i København i 1772 og udsendes nu for første gang i dansk oversættelse.

Beskrivelse af Arabien ud fra egne iagttagelser og i landet selv samlede efterretninger affattet af Carsten Niebuhr. Oversat af Hans Christian Fink og med forord af Niels Peter Lemche. Tilrettelagt af Anne Rohweder og sat af Carl-H.K. Zakrisson. 23 × 30 cm, 422 sider, indbundet, med gengivelse af 24 kobberstik. Pris 449 kr. (abonnementspris 350 kr.) ISBN 978-87-7695-040-9.

Kommende bøger

Den sande tro. Kristne og muslimer mellem konfrontation og sameksistens

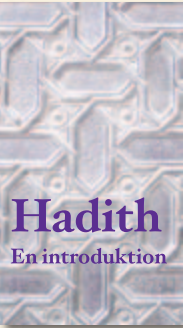

Kristne og muslimer udgør i dag verdens to største religiøse samfund. Selvom de lever i nogenlunde fredelig sameksistens, forfalder de undertiden til voldelige konfrontationer. Denne bog udforsker historien om forholdet mellem kristne og muslimer gennem århundrederne – fra deres første sammenstød i middelalderen til nyere tid.

Hugh Goddard er professor og nyudnævnt direktør for Prins Alwaleed Bin Talal Centret for Islamiske Studier i Edinburgh.

Hugh Goddard: **Den sande tro. Kristne og muslimer mellem konfrontation og sameksistens**. Oversat af Birgitte Rahbek. Tilrettelagt af Åse Eg Jørgensen og Carl-H.K. Zakrisson. Pris 249 kr. (abonnementspris 200 kr.). 978-87-7695-198-6

Hadith. En introduktion

Hadith anses af muslimer for at indeholde traditioner om profeten Muhammad, hans ord og gerninger, overleveret af hans tilhængere og nedskrevet i det 8. og 9. århundrede. Den udgør sammen med Koranen grundlaget for islamisk tro og praksis. Denne bog undersøger og diskuterer oprindelsen af de synspunkter, der findes i Hadith, sammenligner dem med Koranens lære, især hvad angår faste, bøn og ægteskab, og ser på, hvordan de bliver behandlet i den tidlige eksegetiske litteratur. Den introducerer på en ukompliceret måde læseren til en række centrale problemstillinger i islamisk tænkning og vestlig islamforskning.

John Burton: **Hadith. En introduktion**. Oversat af Jørgen Dragsdahl. Tilrettelagt af Åse Eg Jørgensen og Carl-H.K. Zakrisson. 13,7 × 24 cm, 320 sider, indbundet. Pris 249 kr. (abonnementspris 200 kr.). 978-87-7695-084-2

Kopier, skriv af eller klip ud. Kuponen sendes til Forlaget Vandkunsten, Lindgreens Allé 20 C, 2300 København S
Eller bestil bøgerne på www.forlagetvandkunsten.dk

Ja tak!

☐ Jeg tegner **abonnement på Carsten Niebuhr Biblioteket** og modtager løbende blade og bøger.

Jeg sørger selv for eventuelt at afbestille udgivelser.
Send mig fra start nedenstående bøger med rabat:

☐ Jeg tegner IKKE abonnement, men bestiller følgende bøger til ordinær bogladepris:

- ☐ Crone og Shmoleh: *De fremmedes bog*. 198/158 kr.
- ☐ Rudolph Peters: *Jihad i klassisk og moderne islam*. 198/158 kr.
- ☐ Olivier Roy: *Den globaliserede islam*. 198/168 kr.
- ☐ Michael Cook: *Koranen. En meget kort introduktion*. 148/128 kr.

Carsten Niebuhrs *Rejsebeskrivelse fra Arabien og andre omkringliggende lande*, i 2 bind, 399/300 kr. pr. bind

☐ Bind 1

☐ Bind 2

☐ Robert Irwin: *1001 nat. En indføring*. 228/180 kr.

☐ *Min Sundheds Forliis*. Frederik von Havens rejsejournal fra Den Arabiske Rejse 1760-1763. 350/250 kr.

- ☐ Roy P. Mottahedeh: *Profetens Kappe*. 269/200 kr.
- ☐ Sami Zubaida: *Ret og magt i den islamiske verden*. 249/200 kr.
- ☐ A.W.Dinesen: *Abd el-Kader og Forholdene mellem Franskmand og Arabere i det nordlige Afrika*. 249/200 kr.
- ☐ Annemarie Schimmel: *Små paradis*. 249/200 kr.

- ☐ Jakob Skovgaard-Petersen · Johannes Pedersen · Hans Munk Hansen: *Al Azhar*. 399/300 kr.
- ☐ Barbara Freyer Stowasser: *Kvinder i Koranen. Helligtekst, tradition og fortolkning*. 249/200 kr.
- ☐ Leila Ahmed: *Kvinder og køn i islam. Historiske rødder til en moderne debat*. 249/200 kr.
- ☐ Robert Hillenbrand: *Islamisk kunst og arkitektur*. 249/200 kr.
- ☐ Ibn Tufayl: *Historien om Hayy ibn Yaqzan og den østlige visdoms hemmeligheder*. 249/200 kr.
- ☐ *Beskrivelse af Arabien ud fra egne iagttagelser og i landet selv samlede efterretninger affattet af Carsten Niebuhr*. 449/350 kr.
- ☐ Franklin D. Lewis: *RUMI før og nu, øst og vest. Jalal al-Din Rumis liv, lære og digtning*. 349/300 kr.
- ☐ Ogier Ghislain de Busbecq: *Tyrkiske breve*. Med træsnit af Melchior Lorck. 349/300 kr.
- ☐ Jeg tegner KUN abonnement på Carsten Niebuhr Bibliotekets **præsentationsblad**, som koster 80 kr. om året for 3-4 numre.

Navn

Adresse

E-mail

Alle bestillinger tillægges forsendelse.

Ogier Ghislain de Busbecq: **Tyrkiske breve.** Med træsnit af Melchior Lorck

Ogier Ghislain de Busbecq (1521-1592) var tysk-romersk kejserlig udsending i Konstantinopel fra 1555 til 1562. I Tyrkiske breve fortæller han levende og dramatisk om livet ved Süleyman den Prægtiges hof, og hans beskrivelser hører til klassikerne inden for både rejselitteraturen og den diplomatiske litteratur. Samtidig er de en vigtig kilde til forholdene i Osmannerriget på det tidspunkt, hvor tyrkerne nåede et kunstnerisk og politisk højdepunkt.

Bogen er illustreret med et rigt udvalg af træsnit af den danske tegner Melchior Lorck (ca. 1526/27-efter 1583). Lorck var tilknyttet Busbecqs ambassade og tegnede under sit ophold i Konstantinopel i hundredvis af skitser til portrætter og skildringer af folkeliv, arkitektur og militær, som han senere omsatte i træsnit. De er et af det sene 16. århundredes grafiske højdepunkter og supplerer Busbecqs beskrivelser af det tyrkiske samfund på en enestående og kvalitativt overbevisende måde.

Tyrkiske Breve udkommer her for første gang på dansk.

Ogier Ghislain de Busbecq: **Tyrkiske breve.** Med træsnit af Melchior Lorck. Oversat fra latin af Claus Asbjørn Andersen og med indledning af Claus-Peter Haase og Mikael Bøgh Rasmussen. Tilrettelagt af Sabine Golde. 19,8 × 32 cm, 280 sider, indbundet, med gengivelse af 74 træsnit. Pris 349 kr. (abonnementspris 300 kr.). ISBN 978-87-7695-125-2.

Frankeres
som brev

Forlaget Vandkunsten
Lindgreens Allé 20C
2300 København S

Få bøgerne tilsendt Tegn abonnement på Carsten Niebuhr Biblioteket og få automatisk tilsendt alle udgivelser i serien med rabat. Abonnenter modtager desuden gratis Carsten Niebuhr Bibliotekets lille blad, hvori danske og internationale forfattere behandler udgivelsernes tema. Man kan også tegne abonnement på bladet alene, uden at abonnere på bøgerne. Det koster 80 kr. årligt.